

(המשך בעמוד 17)

הוא היה לוחם במהפכה שהתחילה ב-1936 ונמשכה עד 1939. אז הוא גורש ונסע עם המישפחה לסוריה. משם נסע ללונדון ואחר כך לעיראק, ונחלם שבצבא הבריטי.

● **ואיפה היתה המישפחה?**
נסעו אחריו מירושלים לסוריה, שם נולד אחי, אחריכך לעיראק, שם נולדתי אני, ומשם לסעודיה, עד שהגענו למצריים.

ב-1947 חזר חזר לפלסטין לברו, ואנחנו נשארו בקאהיר.

● **מה שמעתם ממנו?**

"אין לי זמן לקרוא ספר או ללכת לסרט. אני עסוק בכיבוש כל הזמן, אפילו כשאני בבית עם המישפחה"

אני הייתי בן 8, ומה כבר יכול ילד בן 8 לזכור? כשאנחנו בסעודיה, לא היה בית-ספר והוא היה מלמד אותנו. הוא היה מרבר הרכה על הארץ שלנו, ואמר שאנחנו חייבים לחזור למולדת. ידענו על המילחמה נגד הבריטים ועל הסכנה בתנועה הציונית ועל המילחמה נגד המתישבים היהודיים.

אבל מכיוון שהייתי ילד קטן וגם שמעתי על אבא שלי המון סיפורים, הכל מתבלבל אצלי, ואני לא יודע איזה סיפורים אני באמת שמעתי ממנו, ואיזה סיפורים שמעתי עליו מאנשים אחרים. הכל מתבלבל אצלי.

● **אבא שלך היה אגרה כאן בארץ.**
כן, ידענו את זה. בעיקר ידענו זאת אחרי שהוא נהרג.

קראתי עליו כעיתונים, בעיקר אחרי שנהרג. אז גם שמענו הרבה סיפורים וידענו שהוא סמל לא רק לפלסטינים ולערבים.

● **איך זה לילד לגדול עם רמות בזאת של אבא?**

זה לא קל. הבעיות מתחילות כשאתה בן 17-16, כשאתה מתחיל לבנות את האופי שלך, ואתה מגלה שאתה בצל של אבא שלך. ואתה מתחיל להילחם כדי להוכיח את עצמך. זה נמשך כמה שנים, עד שאתה מגלה כי לך יש אישיות משלך, ולו היתה אישיות משלו, ואתה צריך להמשיך לחיות עם זה. אבל אני מאמין שלכל אחר יש סיפוריהם דומה.

● **מתי אבא שלך מת?**
ב-1948.

● **במהלך קרב?**
בקרב על ירושלים.

● **איך אתם שמעתם על זה בקא-היר?**

אחי הגדול הביא לי עיתון וביקש שאקרא. קראתי את הכותרת, ואז הוא שאל אם אני מבין מה כתוב. אמרתי שכן. אז הוא ביקש שאגיד לשאר האחים הקטנים, וכך האחד סיפר לשני. האמת היא שהרוב שלי נהרג רק חודשיים לפני כן, כך שלא היתה לנו הפתעה גדולה. אבל זה אחרת לדעת או להרגיש את זה על עצמך.

● **חשבת אז, בילד, שאתה צריך לחזור לפלסטין ולנקום את מותו?**
אני חושב שכן. אבל לא חשבתי רק על המולדת, אלא על העניין הפלסטיני. לא חשבתי רק על נקמה אישית.

● **אתה רוצה לומר שאתה, ילד בן 8, חשבת אז על הבעיה הפלסטינית?**
כן, כי כל הזמן חיינו באווירה הזאת, שזה העניין של העם ולא העניין הפרטי של המישפחה. לכן גם לא ראיתי את אמא בוכה כשאבא נהרג, ולכן גם אני לא בכיתי. גם האחים שלי לא בכו. זה לא היה עניין אישי, שאיכדנו את אבא שלנו — אלא שאיכדנו את אחד הלוחמים הפלסטיניים.

● **אף פעם לא בכית על אבא שלך שנהרג?**
בכיתי רק פעם אחת, אחרי כמה שבועות. זה היה כשמישהו בא והודיע לנו שממשלת מצריים החליטה לתת לנו חינוך בחינם. אז פתאום בכיתי. או הכנתי שזה הפירוש של איבוד אבא, שמישהו אחר לוקח אחריות. אבל גם אז אף אחד לא ראה אותי בוכה.

■ ■ ■

● **מתי חזרתם לארץ?**
מ-1951 התחלנו לבוא לפעמים בקיץ

לביקורים בארץ. ב-1961 הצלחתי להשיג רכונן ירדני ובאתי לארץ. מ-1964 עבדתי במשרד-אש"ף בירושלים.

● **מתי ראית ישראל בפעם הראשונה?**
בגבול, ב-1967. היה בינינו ריאולוג. הוא דרש שאחזור לירדן, ואחריכך ירה בי. ניסיתי לרדן איתו, ואז הוא ירה לי בין הרגליים. לא היתה לי ברירה ונאלצתי לחזור. זה היה הריאלוג הראשון שלי עם ישראל.

● **בקאהיר לא הכרת יהודים?**
לא, ראיתי אותם רק מרחוק, לא היה לנו איתם שום דיאלוג.

● **הרגשת שינאה ליהודים?**
אז כן. לא אהבתי אותם. ידעתי שהם לקחו את המולדת שלנו. כילד לא עשיתי שום אבחנות בין ציונות ליהדות. זה נמשך אצלי עד שנות ה-60, עד שהתחלנו לרדן ולנתח, והבנו שיש הבדל בין היהדות לציונות.

ידעתי גם שאבא שלי אמר שהאויב שלנו אינו היהודים, אלא הבריטים והציונים. ידעתי על זה מעט, ורק בשנות ה-60 התחלנו לנתח את הרברים ולהבין.

● **היית בין הראשונים שהקימו את אש"ף?**
בין הראשונים שהתחילו לעבוד במישר של אש"ף בירושלים. לא היה לי שום תפקיד במורצה.

● **המישפחה שלך ותיקה בירדן שלי?**
יותר מ-600 שנה בירושלים, אפילו קרוב ל-700 שנה.

● **אף פעם המישפחה לא היתה חק לאית?**
במשך תקופה מסוימת. עדיין יש לנו אדמות בחלקים שונים של פלסטין משני הצדדים של הקו הירוק.

● **עכשיו מותר לך לצאת מירדן שלי?**
לא, זה יותר מחמש שנים אסור לי לצאת מירושלים.

● **למה, כי אתה מסוכן?**
תשלי אותם. זה תלוי כמה הם חושבים. אם הם חושבים שהרעיון של עם פלסטיני ומדינה פלסטינית זה מסוכן — אז אני מסוכן, כי אלה הרעיונות שלי.

● **בזמן שישבת בכלא במעצר**

עבדאליקאדר חוסייני (1948)
אמא לא בכתה..."

מינהלי, יצא חנא סניורה, עורך אל-פג'ר, בהכרזה שהוא יתמודד בבחירות לעיריית ירושלים. מה אתה אומר על זה?

אני מאמין שיום אחד נהיה חייבים להגיע לנקודה שבה ייחד במדינה אחת. זה חלום שיש לי. אני יודע שהישראלים אינם נעדר החלום הזה, ולכן אנחנו נלחמים בעד מדינה פלסטינית נפרדת.

אבל אם הישראלים לא יסכימו למדינה פלסטינית, הם יצטרכו בהמשך להתמודד עם מדינה דמוקרטית רדלאומית.

העניין הדמוגרפי פועל לטובתנו. אני מאמין שחנא סניורה חשב על הנקודה הזאת — איך להרוויח מהיתרון הדמוגרפי. אבל אני חושב שהוא לא בחר את הזמן הנכון והמקום הנכון. זהו צעד נאיבי, מכיוון שהזמן, הנסיבות והאווירה שבה לא היו מתאימים.

● **אבל אתה לא פוסל את הרעיון?**
כעתיד אולי נוכל ללכת לבחירות בכל הארץ.

"הייתי רוצה שיהיו לי חברים ישראלים. אבל תחת כיבוש אי אפשר לחיות חיים נורמאליים, ולא יכולים להיות יחסי ידידות נורמאליים"

יש משהו נכון בפילוסופיה של הדמוגרפיה, אבל הזמן והמקום שבהם סניורה התחיל לגלגל את הרעיון לא היו מתאימים.

אילו רצייתי לפעול לפי הרעיון הזה, לא הייתי משלים עם זה שירושלים היא חלק מישראל. הייתי מדבר על הסכנה העתידית לישראל כדמוגרפיה, אבל לעולם לא הייתי משלים עם הסיפוח של ירושלים לישראל.

לא הייתי משלם מחיר כליכך גבוה מבחינה פוליטית. הייתי רוצה שיהיה ברור שהסכנה הדמוגרפית תעלה לישראל ביוקר. אבל לתת לגיטימציה לאיחוד ירושלים בנסיבות הקיימות — זה מחיר גבוה מדי, שאותו אנחנו לא יכולים לשלם.

● **אז מיה, לדעתך, הדרך שבה צריך לנקוט עכשיו?**
להמשיך להיאבק נגד הכיבוש.

● **באיזו דרך?**
כאומה, יש לנו זכות להילחם בכל דרך אפשרית. אני החלטתי לנסות את הדרך הפוליטית.

● **בלומברג?**
(המשך בעמוד 24)

קטעים מתוך הדוח של פייצל אל-חוסייני:

כך טובעה "אטברוס"

כלילה שבין ה-20 ל-21 באפריל 1985 הוטבעה האוניה אטברוס על-ידי סטיל של חיליהם הישראלי. כדוח שפורסם באוקטובר 1986 על-ידי המרכז לאינפורמציה אלטרנטיבית נכתב:

"על-פי ידיעות שהגיעו מלבנון, הותקפה האוניה אטברוס על-ידי סטיל ישראלית, אשר למרות הודעה אלחוטית של מפקד אטברוס. שלפיה מדובר באוניה אזרחית, ירתה טיל שפגע באמצע האוניה והטביע אותה. 20 איש מצאו את מותם בהתקפה הישראלית. גופותיהם לא נמצאו עד עצה היום הזה."

"דובר צה"ל הודיע כי נעצרו חלק מהאנשים שהיו באוניה, אך סירב לפרסם כמה אנשים נתפסו על-ידי חיליהם, ולאפשר לצלב האדום לבקרם."

אולם בני מישפחת אחד העצורים, אחמד שחארה עודה, זיהו אותו בסרט שהוקרן בטלוויזיה הישראלית, ונתנו לעורכת-הדין לאה צמל ייפריכות לבקר אותו ולייצגו לפני השליטנות הישראלים. צמל הפתה לפקלית הצבאי הראשי, כדי לקבל פריטים על גודלו של האיש. בתחילה סירבו השליטנות לאשר את דבר מעצרו, ורק אחרי פנייה לבית-המשפט הגבוה לצדק, בעתירה של האביאס קורפוס, הודו השליטנות כי אכן הוא מחוק במעצר מינהלי. אולם בתוקף היותו במעצר מינהלי אסר שרהביטחון על עורכדין, שאין ברשותם אישור מיוחד משרהביטחון, לבקר אותו. עורך-הדין ואלדי פאהום השיגו בנייתים את שמותיהם של שיבעה עצורים נוספים, וקיבלו יפריכות לייצג אותם. גם עליו נאסר לבקרם.

עורכת-הדין צמל הפנתה את המישפחה לעורך-דין יהודי שברשותו אישור בלתי-רשמי לייצג את אסיריהם. מתי עצמון מירושלים. עצמון אכן ביקר את עודה, ואף הביא לבנייהמישפחה קלטת שבה הוא מוסר ד"ש לבנייהמישפחתו ומודה להם על התחננים ששלחו לו. כל הפרטים הנוספים שהיו בקסטה נמקו, אם על-ידי עורך-הדין עצמון, אם על-ידי השליטנות.

"אחרי התכתבות עניפה בין עורך-הדין פאהום לבין התובע הצבאי הראשי, הסכימו השליטנות לאשר כי הם מחזיקים שמונה אנשים שהיו על אטברוס, ושם נמצאים במעצר מינהלי."

פיגוע במטביל. חודש אחרי פירסום הדוח הזה, הוגש כתבי-אישום נגד אחמד שחארה עודה (ששמו, כך התברר, הוא למעשה אחמד עודה אל-נג'ד) ושיבעת חבריו. עורכת-הדין צמל הורשתה, איפוא, לבקר אותו בבית-המעצר רמלה.

על-פי עדותו של אחמד עודה, יצאה אטברוס מאלג'יה, כשהיא נושאת דגל פנמה, 28 איש על סיפונה, רובם פלסטינים. מטרת הספינה היתה להנחית יחידה פלסטינית בחוף ישראל, כדי לבצע פיגוע במחנה המטביל בתל-אביב.

אחמד עודה אל-נג'ד תיאר את תנאיההמעצר שלו כך:

נלקחתי למקום-חקירה צבאי, שאינו ידוע לי עד עכשיו, ושם הייתי בכיידוד מוחלט במשך 85 יום. אחרי 100 יום נלקחתי לכלא הצבאי בעתלית, ושם נודע לי בראשונה כי מתוך השמונה שהצטופפו על הקרול, נותרו רק שישה. החבר החולה, שהיה בחיים עד הרגע החילוק, לא ניצל. אינני יודע מדוע.

(קטעים אחדים מתוך הדוח אינם ניתנים לפירסום. מטעמים שאינם קשורים במערכת.)